

ליל הסדר של ארבעת הבנים - מערך פסח תשפ"ד

כיתה ד-ו

רציונל:

המצווה המרכזית של חג הפסח (לדורות) היא 'והגדת לבנך' – לספר את סיפור יציאת מצרים והולדתו של העם היהודי לדורות הבאים. מצווה זו חלה על כל עם ישראל וכולם יחד צריכים להיות שותפים בלספר את הסיפור ולהעביר אותו הלאה.

על כן, לא מפתיע שבסיפור ההגדה שולב מדרש חז"ל על ארבעת הבנים: חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול. אלו ארבעה בנים ששונים זה מזה באמונתם, בחוכמתם, בתחומי ההתעניינות שלהם – ועדיין, הסיפור המשותף של העם שלנו צריך להיות מכוון וחלק מכל אחד מאיתנו.

בפעילות 'ליל הסדר של ארבעת הבנים' נכיר את ארבעת הבנים המופיעים בהגדה, נראה כיצד כל אחד מהם יכול להיות שותף בדרכו לסיפור ההגדה ונחשוב עם מי מהבנים אנחנו מזדהים וכיצד אנו מאפשרים לכל 'הבנים והבנות' במשפחה ובעם להצטרף אלינו לחווית החג.

שימו לב: פרשנויות רבות ניתנו לאורך השנים למדרש ארבעת הבנים לדוגמה האפשרות שלא מדובר ב4 בנים ממש אלא שבכל אחד מאיתנו יש 4 בנים, 4 זוויות. אבל בפעילות אנו נישאר ברמת הפשט של הדברים.

מטרות:

1. התלמידים ירעננו את זיכרונם לגבי מרכיבים שונים בליל הסדר.
2. התלמידים יכירו את ארבעת הבנים המופיעים בהגדה ואת מאפייניהם.
3. התלמידים יבינו שסיפור יציאת מצרים הוא חלק מהסיפור המשותף של כולנו.

מבנה:

נושא	משך זמן	מהלך	אביזרים
פתיחה – ליל הסדר – מה הסיפור?	15 דק	חזרה על עיקרי סיפור ליל הסדר בשילוב פעילות לילדים	מצגת
4 הבנים	10 דק'	כתב חידה ודין	כתבי חידה לכל זוג תלמידים
כולנו יחד בסיפור המשותף	15 דק'	מגוון משימות שרק עבודה משותפת תביא להגשמתם.	לוח מסלול 4 כוסות קידוש מפלסטיק קטנות 15 כוסות חד פעמיות

פתיחה: ליל הסדר – מה הסיפור?

בערב חג ראשון של פסח חוגגים את ליל הסדר. הוא נקרא 'ליל סדר' כי יש בו 'סדר' – יש בו סיפור, מנהגים, טקסטים, שירים ומאכלים שנוהגים לאכול וכולם נמצאים בסדר מסויים. בפתיחת היחידה נחזור על סיפור החג ונשחק משחק שמטרתו להיזכר ולהתרענן במה שקורה בלילה זה.

המדריכה תפתח את המצגת ובה נספר בקצרה את סיפור ליל הסדר. בתוך הסיפור משולבות משימות מסוג 'מה בתמונה'. בכל פעם שמגיעים למשימה, המדריכה תזמין 2 נציגים אל הלוח והם יצטרכו למצוא במהירות המירבית מה שהמדריכה מבקשת מהם. אפשר לעשות את התחרות גם כנציגת הבנות מול נציג הבנים.

- המשימות המשולבות בסיפור הן מציאת הדמויות הקשורות לסיפור הפסח (משה, אהרון, מרים ופרעה). מציאת 10 מכות מצריים (דם, צפרדע, כינים, ערוב, דבר, שחין, ברד, ארבה, חושך ומכת בכורות), מציאת המאכלים המיוחדים של ליל הסדר (יין, מצות, מרור, ביצה, זרוע, חרוסת) וטקסטים מתוך ההגדה (קידוש, מה נשתנה, עבדים היינו, לשנה הבאה, אחד מי יודע).

סיכום: סיפור יציאת מצריים הוא אולי הסיפור החשוב ביותר של העם היהודי על פי המסורת והתורה. זהו הרגע שיצאנו לחרות אחרי 400 שנות עבדות. ביציאת מצריים התחיל התהליך של הפיכת בני ישראל מאוסף של עבדים לעם חופשי, עם ישראל, שאנחנו כולנו חלק ממנו. לכן זה הסיפור המשותף של כולנו.

חלק ב' - ארבעת הבנים

בתוך ההגדה של פסח מוזכרים ארבעה בנים. ארבעת הבנים הם אלו שעבורם נכתבה ההגדה ולהם מספרים את סיפור יציאת מצריים. אנחנו נלמד על הבנים הללו באמצעות כתב חידה.

המדריכה תחלק לכל זוג תלמידים כתב חידה. בצד ימין יאתרו התלמידים מיהם ארבעת הבנים ובצד שמאל ילמדו כיצד כל אחד מהם מגיב לשמע סיפור יציאת מצריים.

חלק ב
פרעה רמז במכתבו בחלק א' לשמות ארבעת הבנים שבהגדה. זהו מ' הם מבין היושבים ליד השולחן ומה הם אמרו.

מציאו על פי האזר, מה מספרת ההגדה על כל אחד מהבנים:

מה הוא אומר?
"מה העדות והמקסים והמשקפים אשר צוה ה' אלוהינו אתכם?"
(מה אלוהים ציווה אותנו לעשות בפסח?)

מה הוא אומר?
"מה העבודה הזאת לכם?". "לכם ולא לו." (פסח קשור אליכם, לא אליי)

מה הוא אומר?
"מה זאת?"

את פתח לו, (אתה תפה אליו ותספר לו)

חלק א - חדשות מרעישות!
התלה חרס עתיק ועליו מכתב חסי שכתב פרעה מלך מצרים ליועז הקרוב. חלק מהמילים נכתבו בצופן סודי. העזרו בטבלת הצופן של האותיות והשלימו אותן במכתב. את שהשתמשתם בה - השחירו אותה, וכך תגלו את הצופן הסודי של תג הפסח שפרעה ניסה להסתיר.

אחמון	היונל	החשוב	הו
D4	B1	A2	

אינתיי שאחי ה

תנסה	לנסוב	לי	את	כס	החלכות.
D5	C5	C7			

תססתי אותו וסחחח ללא רשותי כחו

החלך,	ואף	החפיק	בחה	שלי.
B3	D1			

קסה לי להיחות בכך אכלס אני, החלך סרסה.

C6	A3	A1	B2	A5	B7
----	----	----	----	----	----

זהה לשמות או, ואני ברך

D6	C1	D3	A4	D7
----	----	----	----	----

אנך אה דסתרך.

אנך, סנה לי יחר, כסופן החקובל.

	1	2	3	4	5	6	7
A	ו	ח	ד	ש	א	ה	ו
B	כ	י	ת	ד	ת	ל	ל
C	ו	נ	ב	ש	ל	ע	ר
D	ת	כ	א	ת	ע	ל	ל

הצופן הסודי:

--	--	--	--	--	--	--	--

דיון:

1. מיהם ארבעת הבנים המופיעים בהגדה?
2. מה מאפיין כל אחד מהם?
3. כיצד אופן הדיבור והתנהגות שלהם מתאים ל"תווית" שלהם?
4. ארבעת הבנים מייצגים סוגים שונים של אנשים בתוך עם ישראל. האם לדעתכם צריך להזמין את כל סוגי הבנים – כל סוגי האנשים בעם ישראל, לליל הסדר ולספר להם את סיפור יציאת מצרים או שיש כאלה שעדיף להשאיר מחוץ לסיפור ולא לשתף אותם? הסבירו את דעתכם.

סיכום: ארבעת הבנים מייצגים את החברה והעם שלנו – יש ביננו חכמים ותמימים, יש כאלה שלא רוצים כל קשר ויש כאלה שבכלל לא מתעניינים בסיפור של העם שלנו. המסורת היהודית וההגדה של פסח בעצם אומרת: זה הסיפור המשותף של כולנו. יש חובה לכולנו להכיר אותו, ללמוד אותו, וגם בהמשך להעביר אותו הלאה. כי העבר שלנו הוא חלק מהסיפור הגדול של העם שלנו. וזה מה שבונה את כולנו כקבוצה אחת עם סיפור משותף.

חלק ג' – כולנו יחד בסיפור המשותף

לאחר שלמדנו שסיפור יציאת מצרים וליל הסדר הוא אירוע שחשוב לכל אחד מעם ישראל ושכולנו שותפים בו נצא ביחד ככיתה לבצע כמה משימות. כל משימה, הכיתה תמלא ביחד, ואם יש צורך רק בנציגים, הכיתה תבחר אותם ותשלח אותם בשמם לבצע את המשימה. יש לשים לב שכל פעם נבחרים נציגים אחרים.

נשתמש בלוח כדי לעקוב אחרי המשימות:

1. **משימה 1** – המדריכה תוציא 4 כוסות יין. המדריכה תתן לילד הראשון בטור הימני כוס קידוש אחת ועליו להעביר אותה לילד שיושב לידו וכך לכל ילדי הכיתה כמו נחש מיד ליד. המדריכה תזרים את כל ארבעת הכוסות. יש לבצע את המשימה בפחות מ3 דקות.
2. **משימה 2** – התלמידים יבחרו 3 נציגים שיצטרכו לבנות פרמידה מ15 כוסות חד פעמיים.
3. **משימה 3** – בהגדה של פסח יש לומר את שלוש המילים הבאות: "פסח, מצה ומרור" – מהם שלושת המאכלים שאוכלים כדי לייצג כל מילה? (פסח – קורבן פסח, זרוע, מצה, חסה או חזרת)
4. **משימה 4** – התלמידים יבחרו נציג שיצטרך להדגים בפנטומימה לכיתה 4 מכות מצרים שהמדריכה תלחש לאוזנו והכיתה תצטרך לנחש (חושך, דם, כינים, צפרדעים)
5. **משימה 5** – שירו שיר אחד ששרים בליל הסדר

משימה 6 – כל ארבעת הבנים מוזמנים לליל הסדר. הסכימו כביתה על 4 אורחים נוספים מעם ישראל (2 בנים ו2 בנות) שהייתם רוצים להזמין לליל הסדר שלכם. (אפשר מישהו דמיוני כמו אברהם אבינו, אסתר המלכה, עדן נציגת ישראל, חייל צה"ל, נשיא המדינה וכו')

משימה 7 – השלימו את השיר 'אחד מי יודע' עד הסיפרה 3.

משימה 8 – צאו ביחד לליל הסדר, שיהיה חג שמח ומשמעותי לכם ולכל בית ישראל.